

## Problematyka badawcza metodyki przeprowadzania konfrontacji procesowo-kryminalistycznej w Polsce

---

### Streszczenie

Celem artykułu jest prezentacja wyników badań własnych 169 spraw sądowych i prokuratorskich z lat 2000-2005, w których przeprowadzono konfrontację w sprawach zabójstw, zgwałceń i kradzieży z włamaniem. Analizowane sprawy były losowane metodą nazywaną w badaniach statystycznych metodą losowania zespołowego wieloetapowego, która w Polsce jest powszechnie stosowana w naukach społecznych. Niniejsza problematyka zostanie poddana analizie z punktu widzenia realizacji zasad przeprowadzenia tej czynności.

**Słowa kluczowe** konfrontacja, przesłuchanie, zabójstwo, zgwałcenie, kradzież z włamaniem, efektywność, proces wykrywczy, wyniki badań

---

### Wprowadzenie

Konfrontacja jest czynnością procesowo-kryminalistyczną (art. 172 polskiego Kodeksu postępowania karnego), która przez większość literatury przedmiotu jest traktowana jako fakultatywna szczególna forma przesłuchania [1,5]. W literaturze kryminalistyki podkreśla się trzy ważne cechy konfrontacji: jedność czasu, miejsca, przedmiotu i dokumentacji przesłuchania [1]. Polska doktryna kryminalistyczna wskazuje na dwa cele tej czynności. Celem podstawowym jest wyjaśnienie sprzeczności w zeznaniach lub wyjaśnieniach osób przesłuchiwanym w toku postępowania karnego. Celem ubocznym konfrontacji jest możliwość uzyskania w wyniku konfrontacji efektu psychologicznego, polegającego na tym, że przebieg konfrontacji może wyrzucić tak silne wrażenie na podejrzanym, że zmienia on całą dotychczasową postawę, odrzucając stosowaną dotychczas taktykę przeczenia oczywistym faktom [2].

Celem artykułu jest prezentacja wyników badań własnych 169 spraw sądowych i prokuratorskich, w których przeprowadzono konfrontację w sprawach zabójstw, zgwałceń i kradzieży z włamaniem. Niniejsza problematyka zostanie poddana analizie z punktu widzenia realizacji zasad przeprowadzenia tej czynności.

### Metodyka badań akt spraw sądowych

Przedmiotem analizy badań własnych polskich akt sądowych i prokuratorskich były 169 sprawy karne z lat 2000-2005 [3], w których przeprowadzono konfrontację w sprawach zabójstw (art. 148 polskiego Kodeksu karnego), zgwałceń (art. 197 polskiego Kodeksu karnego) oraz kradzieży z włamaniem (art. 279 polskiego Kodeksu karnego). Przedmiotowe postępowania przeprowadzono w 17 powszechnych jednostkach organizacyjnych sądownictwa i prokuratury należących do obszaru właściwości odpowiednio Sądu Apelacyjnego w Krakowie i Prokuratury Apelacyjnej w Krakowie. Narzędziem badawczym był kwestionariusz zawierający 30 wytycznych dotyczących tytułowej problematyki. W niniejszych 169 sprawach wykonano 30 konfrontacji, w tym 9 w sprawach zabójstw, 20 w sprawach zgwałceń i jedną w sprawach kradzieży z włamaniem.

Analizowane sprawy były losowane, przy czym losowanie odbywało się metodą nazywaną w badaniach statystycznych metodą losowania zespołowego wieloetapowego [5], która w Polsce jest powszechnie stosowana w naukach społecznych. Pierwszy etap badań polegał na określeniu trzech warstw (miejsca, czasu, zakresu) przeprowadzonych badań. Te trzy warstwy z pierwszego etapu, stanowiły materiał do drugiego etapu losowania, tzw. prostego losowania warstwowego. Polegał on na tym, że każde z akt znajdujących się

w poszczególnej „warstwie” mogło być wylosowane i to z jednakowym prawdopodobieństwem.

Podsumowując, należy stwierdzić, że przy tej metodzie losowania statystycznego uzyskano reprezentatywny materiał badawczy, ponieważ był on gromadzony w różnych sądach i prokuraturach. Zatem ta metoda zagwarantowała znaczne efekty poznawcze i utylitarne.

### **Analiza wyników badań akt spraw sądowych**

Polska taktyka kryminalistyczna, odpowiadając na zapotrzebowanie procesu karnego, wypracowała następujące zasady przeprowadzenia tytułowej czynności:

1. Przygotowanie planu konfrontacji, w szczególności odpowiednich pytań na kartce papieru, wynikających z dokładnej analizy wcześniejszych zeznań lub wyjaśnień konfrontowanych osób.
2. Wykonywanie konfrontacji przez dwóch śledczych.
3. Obowiązek nieinformowania osoby, której zeznania lub wyjaśnienia były sprzeczne z zebrany w sprawie materiałem dowodowym, o mającej się odbyć konfrontacji.
4. Obowiązek informowania osoby, która wcześniej zeznawała lub wyjaśniała zgodnie z zebrany w sprawie materiałem dowodowym, o mającej się odbyć konfrontacji.
5. Zapewnienie stosownych środków, w szczególności urządzeń rejestrujących obraz lub dźwięk a także warunków technicznych do przeprowadzenia konfrontacji.
6. Właściwe zachowanie kolejności wprowadzania osób przesłuchiwanym do miejsca przeprowadzenia konfrontacji.
7. Obowiązek prowadzącego konfrontację zachowania swoją postawą w tajemnicy informacji, która z konfrontowanych osób wcześniej zeznawała lub wyjaśniała zgodnie z zebrany w sprawie materiałem dowodowym.
8. Przeprowadzenie przesłuchań selektywnych osób konfrontowanych.
9. Obowiązek osób konfrontowanych zwracania się do siebie tylko za pośrednictwem prowadzącego czynność po wcześniejszym napisaniu treści pytania na kartce i przekazaniu go prowadzącemu konfrontację.
10. Obowiązek przestrzegania taktycznych i procesowych zasad sporządzania protokołu w szczególności podpisania każdej karty protokołu konfrontacji przez każdą osobę uczestniczącą w tej czynności.
11. Obowiązek natychmiastowego przesłuchania osoby, która zmieniła zeznania lub wyjaśnienia po przeprowadzeniu konfrontacji.

Pierwsza zasada poprawnego wykonywania konfrontacji dotyczy określenia czasu przeprowadzania tej czynności. Trafnie podkreśla się, że najpierw powinno nastąpić przesłuchanie osobno każdej osoby, później po analizie tych przesłuchań można podjąć decyzję, a następnie przygotować konfrontację. W tym celu, po wnikliwej analizie dotychczasowego postępowania, należy umiejętnie przygotować pytania konfrontacyjne.

Badania własne 40 spraw dotyczących zabójstw wskazują, że badany czas przeprowadzenia konfrontacji był określony w jednej z 9 konfrontacji. W ośmiu pozostałych protokołach tej czynności brakowało danych na ten temat. Analiza wyników badań własnych 21 spraw dotyczących zgwałceń wykazuje, że w 2 z 20 konfrontacji omawiany czas przeprowadzenia tej czynności był właściwie określony, a w 18 pozostałych protokołach konfrontacji brak było danych w tym zakresie. Wyniki badań własnych w 108 sprawach kradzieży z włamaniem wykazały, że niniejszy czas przeprowadzenia jednej konfrontacji nie był właściwie określony.

Druga ważna zasada przeprowadzania konfrontacji jest związana z aspektem logistycznym, którego celem jest uniemożliwienie kontaktu między osobami konfrontowanymi ze sobą i otoczeniem przed przeprowadzeniem tej czynności. Wspomniane przygotowanie logistyczne jest dwukierunkowe. Pierwszy kierunek to sporządzenie planu konfrontacji, uwzględniającego w szczególności przygotowanie takich samych pytań wynikających z wcześniejszych zeznań czy wyjaśnień konfrontowanych stron. Drugi kierunek wyznacza przygotowanie techniczne miejsca konfrontacji oraz należyte zabezpieczenie policyjne wokół tego miejsca. Przykładem taktycznego przygotowania miejsca konfrontacji jest ustawienie stołu i krzeseł w ten sposób, by osoby konfrontowane siedziały w odpowiedniej odległości i przodem do przesłuchującego, a nie siedziały naprzeciwko siebie. Celem tej zasady jest utrudnienie prowadzenia postępowania, z którego wynika konieczność nie uwzględnienia dowodu z konfrontacji przez wplywanie osób konfrontowanych na siebie i innych osób na przygotowywaną konfrontację.

Analiza badań własnych dotyczących zabójstw zwraca uwagę, że w 3 z 9 protokołów konfrontacji stwierdzono zachowanie odpowiedniego odstępu czasu między przesłuchiwanymi osobami, a w pozostałych 6 przypadkach nie zachowano ww. odstępu czasu. W badaniach własnych dotyczących zgwałceń stwierdzono, że odpowiedni odstęp czasu między konfrontacjami był zachowany w 3 konfrontacjach, a w 17 konfrontacjach brakowało danych na ten temat. Podczas analizy konfrontacji w sprawach kradzieży z włamaniem była przestrzegana reguła zachowania odpowiedniego czasu między konfrontacjami.

Zasadniczą dyrektywą taktyczną przesłuchania konfrontacyjnego jest zasada prowadzenia go przez dwóch śledczych, przy czym jeden z nich musi być wyznaczony na kierującego tą czynnością [4]. Wymóg

ten wynika z uprawnień kierowniczych prowadzącego tę czynność, którego zadaniem jest zadbanie o prawidłowy i bezpieczny przebieg konfrontacji. Niniejsze uprawnienie wynika ze specyfiki przesłuchania konfrontacyjnego, która polega na jednoczesnym przesłuchaniu antagonistycznie nastawionych do siebie osób.

Analiza badań własnych 40 spraw dotyczących zabójstw wskazuje, że dwóch śledczych wykonywało tę czynność tylko w 4 spośród 9 konfrontacji. Pozostałe 5 konfrontacji przeprowadzał jeden śledczy. W odniesieniu do wyników badań własnych 21 spraw dotyczących zgwałceń odnotowano, że w 18 przedmiotowych czynnościach powyższa zasada przeprowadzania konfrontacji nie została zachowana. Zaledwie 2 konfrontacje przeprowadzało dwóch śledczych. W 108 sprawach dotyczących kradzieży z włamaniem stwierdzono jedną konfrontację, którą przeprowadzał tylko jeden śledczy, nie przestrzegając zasady przeprowadzania konfrontacji przez dwie osoby.

Istotą przeprowadzenia konfrontacji jest przestrzeganie taktycznej zasady przesłuchiwania w pierwszej kolejności osoby, która – jak wynika z kompleksowej analizy akt sprawy – jest osobą mówiącą prawdę. Przesłuchanie osoby, której zeznania lub wyjaśnienia są sprzeczne z zebraniem w sprawie materiałem dowodowym, wynikają z aspektu psychologicznego, polegającego na wywołaniu u niej przeświadczenia, że zarówno druga osoba przesłuchiwana, jak i prowadzący czynność znają prawdę o zdarzeniu i stanowią w stosunku do niej przewagę liczebną.

Jak wynika z badań własnych spraw dotyczących zabójstw, podczas 6 z 9 konfrontacji zastosowano prawidłową kolejność przesłuchiwania osób konfrontowanych. W pozostałych 3 zanotowano brak danych na ten temat, gdyż w wcześniejszego przesłuchania i z protokołu nie wynikało, której osobie organ prowadzący daje większą wiarę. Zasada prawidłowej kolejności przesłuchiwania osób konfrontowanych, jak wykazują badania własne dotyczące zgwałceń oraz kradzieży z włamaniem, była zachowana podczas przeprowadzania każdej z tych konfrontacji.

Podczas przeprowadzania konfrontacji należy przestrzegać zasady utrwalenia czynności za pomocą urządzeń rejestrujących obraz lub dźwięk. Niniejszy sposób rejestracji czynności jest szczególnie przydatny przy opisanu atmosfery przebiegu konfrontacji, w tym sposobu odpowiedzi na poszczególne pytania. Ułatwia to nie tylko kontrolę formalną przeprowadzania konfrontacji, ale także merytoryczną, uwzględniającą przykładowo mowę ciała, element zaskoczenia.

Badania własne w sprawach zabójstw zwracają uwagę na nieprzestrzeganie tej zasady, ponieważ tylko w jednej z 9 konfrontacji miało miejsce utrwalenie czynności za pomocą fotografii. Z omawianych badań własnych dotyczących zgwałceń, a także w sprawach kradzieży z włamaniem, wynika, że przebiegu żadnej

z tych konfrontacji nie utrwalono za pomocą urządzeń rejestrujących obraz lub dźwięk.

Kluczową zasadą przeprowadzenia konfrontacji jest jej forma indagacyjna, polegająca na zadawaniu naprzemiennie przez prowadzącego przygotowanych, wybranych pytań kolejno każdej osobie przesłuchiwanej. Powiązany z niniejszą zasadą jest obowiązek osób przesłuchiwanych kierowania odpowiedzi do prowadzącego konfrontację oraz zadawania pytań między sobą za pośrednictwem osoby przeprowadzającej tę czynność.

Zachowanie tej ważnej, taktycznej reguły w analizowanych badaniach własnych w sprawach zabójstw zachowane było w 5 konfrontacjach, a w pozostałych 4 dokonano zwykłego przesłuchania dwóch osób, nie mając przygotowanych, wybiórczych pytań. Reguła przestrzegania podczas konfrontacji formy indagacyjnej, w analizowanych badaniach własnych w sprawach zgwałceń, zachowana była podczas przeprowadzania 19 konfrontacji, a nie zachowana podczas przeprowadzania jednej czynności konfrontacji. Sprawy kradzieży z włamaniem w ramach badań własnych wskazują, że została w nich zachowana dyrektywa formy indagacyjnej podczas konfrontacji.

Należy mieć na uwadze taktyczne wskazania dotyczące poprawnej redakcji protokołu. Jedną z nich jest wymóg powołania w protokole podstawy prawnej przeprowadzenia konfrontacji, a następnie problemu do rozstrzygnięcia wynikającego z konkretnej sprawy.

Analiza wyników badań własnych w sprawach zabójstw w zakresie podstawy prawnej wykazuje, że 2 protokoły tej ważnej i trudnej czynności procesowo-kryminalistycznej nie zostały poprawnie wypełnione, a wypełnienie pozostałych 7 posiadało cechy poprawności. Ponadto problem do rozstrzygnięcia konfrontacyjnego był w protokole jasno sformułowany tylko w 4 przypadkach. W pozostałych pięciu protokołach ten problem nie był w ogóle sformułowany. Badania własne badanej problematyki akt spraw dotyczących zgwałceń podkreślają, że poprawnie sporządzonych było 17 protokołów, a w 3 pozostałych przedmiotowe uchybienia polegały np. na rutynowym określeniu celu konfrontacji przez adnotację „wyjaśnienie sprzeczności”. W badanych sprawach kradzieży z włamaniem nie została także zachowana kodeksowa i taktyczna zasada dotycząca poprawnego spisania z konfrontacji protokołu. Uchybienia polegały także na rutynowym określeniu celu konfrontacji przez adnotację „wyjaśnienie sprzeczności”.

Uwzględnienie dowodu z konfrontacji następuje po pozytywnej weryfikacji także zasady podpisania protokołu przez wszystkie osoby w niej uczestniczące. Omawiana zasada dotyczy zarówno osób prowadzących czynność, jak i osób przesłuchiwanych. Wskazana nieprawidłowość wyklucza dopuszczenie tej czynności jako dowodu w sprawie.

W analizowanych badaniach własnych dotyczących zabójstw odnotowano jeden przypadek złamania tej

---

zasady, gdyż brakowało podpisu wszystkich osób uczestniczących w tej czynności. W omawianych badaniach własnych dotyczących zgwałceń odnotowano zachowanie powyższej zasady dotyczącej elementarnego wymogu złożenia podpisu w protokole przez osoby uczestniczące w niniejszych konfrontacjach. W analizowanej w ramach badań własnych konfrontacji w sprawach kradzieży z włamaniem nie została zachowana zasada złożenia podpisu w protokole przez osoby uczestniczące w tej czynności.

### **Podsumowanie wyników badań akt sądowych i prokuratorskich**

Badania nad problematyką metodyki przeprowadzania konfrontacji w Polsce przedstawiono za pomocą kwestii stosowania w praktyce zasad tej trudnej czynności procesowo-kryminalistycznej. Analiza wyników badań konfrontacji wymaga ciągłego doskonalenia jej przeprowadzania przez organy dochodzeniowo-śledcze. Przedstawione w niniejszym artykule taktyczne i procesowe konsekwencje poszczególnych zasad pozwolą na poprawę sposobu przeprowadzania tej czynności, a w konsekwencji do częstszego dopuszczania dowodu z jej wykonania w toku postępowania karnego.

### **Bibliografia**

1. Hanausek T., *Kryminalistyka. Zarys wykładu*, Oficyna Wolters Kluwer Business, Warszawa 2009, s. 213, 255.
2. Hanausek T., *Kryminalistyczna taktyka w zakresie szczególnych form przesłuchania świadka*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 1970, nr 4, s. 504.
3. Juszka K., *Jakość czynności kryminalistycznych*, Oficyna Wydawnicza Verba, Lublin 2007, s. 223-360.
4. Otłowski K., *Podejrzany w postępowaniu karnym. Studium kryminalistyczne*, Wyd. PWN, Warszawa 1979, s. 118.
5. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 12 lutego 2002 r., II AKa 336/01, OSA 2002/12/87.
6. Zasępa R., *Metoda reprezentacyjna*, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1972, s. 17 i 23.